

Παρεμβατικό πρόγραμμα

για την προώθηση της ισότητας των φύλων

Η θέση της γυναίκας στον παραδοσιακό χορό

1^ο Γυμνάσιο Μελισσίων
Τάξη Γ2
Υπεύθυνη προγράμματος : Γκίνη Χριστίνα
Μάρτιος – Απρίλιος – Μάιος 2005

Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΧΟΡΟ

Ο παραδοσιακός χορός απασχόλησε και απασχολεί ακόμα και σήμερα καλλιτέχνες, ερευνητές και παιδαγωγούς, οι οποίοι με βάση τα στοιχεία που προκύπτουν από τις έρευνές τους έδωσαν συγγενικούς ορισμούς για τον όρο «παραδοσιακός χορός». Παραδοσιακός είναι ο χορός με συγκεκριμένη μορφή που έχει υιοθετήσει τοπικά στοιχεία διαφόρων περιοχών ή η συνέχιση κινήσεων όπως εκτελούνταν στους προ-ευρωπαϊκούς χρόνους ή ακόμη χοροί που χορεύονταν από τους προγόνους μας για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Με όποια λόγια όμως και να δοθεί ο ορισμός του παραδοσιακού χορού, είναι σίγουρο πως αντιπροσωπεύει ουσιαστικά τη σύσταση της κοινωνίας. Η σημασία του είναι τεράστια στη ζωή του Έλληνα, γιατί περιλαμβάνει από τη μία μεριά την καλλιτεχνική και χορευτική δημιουργία καθώς και την ψυχαγωγία του και από την άλλη μεριά τη μάθηση και τη διαπαιδαγώγηση μέσα από τη δύννη των ρυθμικών κινήσεων. Ακόμα δίνει τη δυνατότητα στα μέλη της κοινωνίας να εμβαθύνουν στις σχέσεις τους.

Παλιότερα όμως ο χορός δεν ήταν μόνο προσωπική ευχαρίστηση, αλλά ένα κοινωνικό γεγονός, ένα είδος μύησης, που σε συνδυασμό με τη μουσική αποτελούσε απαραίτητο στοιχείο κάθε γιορτής ανεξάρτητα από το χαρακτήρα της(εθνικό, κοινωνικό κ.α).

Για να αναπτύξει κάποιος χορευτική δραστηριότητα, στα πλαίσια της κοινότητας του, έπρεπε να πειθαρχήσει και να αποδεχτεί συγκεκριμένους κανόνες. Η επιτυχημένη παρουσία των νεαρών ατόμων στο χορό τα καταξίωνε ως ώριμα μέλη της κοινωνίας. Η ηλικία, το φύλο, η οικογενειακή κατάσταση αποτελούσαν παράγοντες που καθόριζαν τη συμμετοχή του χορευτή. Μάλιστα η σειρά των χορευτών στον κυκλικό χορό είναι σήμερα πλέον αντικείμενο ιδιαίτερης μελέτης.

Η θέση όμως της γυναίκας ήταν υποβαθμισμένη σε σχέση με αυτή του άντρα. Η γυναίκα δεν είχε τη δυνατότητα να αυτοσχεδιάζει, αλλά έδινε μεγαλύτερο βάρος στη χορευτική της έκφραση. Αντίθετα ο άντρας είχε μεγαλύτερη ελευθερία κινήσεων. Επίσης, οι γυναίκες δεν μπορούσαν να πιαστούν με οποιοδήποτε άντρα παρά μόνο με πρόσωπα με τα οποία συνδέονταν με πρώτο βαθμό συγγένειας και μάλιστα τις περισσότερες φορές μεσολαβούσε μαντήλι μεταξύ των δύο χορευτών, ακόμη δεν επιτρέπονταν να χορεύουν, σε καφενεία και σε δρόμους σε αντίθεση με τους άντρες.

Επιπλέον, πρέπει να αναφερθεί πως ο γυναικείος πληθυσμός ήταν αυτός που κατά κανόνα χαρακτηριζόταν από την παραδοσιακή ενδυμασία, τη φορεσιά, δηλαδή ένα συνθετικό στοιχείο του κάθε είδους χορού.

Παρόλο που τα έθιμα στην σημερινή εποχή δεν τηρούνται απόλυτα σε όλες τις περιοχές της Ελλάδας, πολλές από αυτές όμως διατηρούν σε

μεγάλο ποσοστό τα έθιμα και τους χορούς χωρίς να έχουν υποστεί ιδιαίτερες αλλαγές.

Σήμερα η γυναίκα έχει απαλλαχτεί από τις μιζέριες και τις κριτικές που είχε να αντιμετωπίσει τα παλαιότερα χρόνια. Ας πάρουμε τώρα παραδείγματα από διάφορες περιοχές της Ελλάδας. Στα Υστερνία της Τήνου οι γυναίκες συμμετείχαν μόνο σε όσους χορούς τους γινόταν επιτρεπτό. Χόρευαν σε μεικτούς χορούς, κατά σειρά ηλικίας ανάμεσα στους άντρες ή παρεμβαλλόταν ένα παιδί με το οποίο υπήρχε συγγένεια. Οι νέες κοπέλες χόρευαν πάντα στο τέλος του κύκλου, ενώ οι παντρεμένες και οι μητέρες πιασμένες στα δεξιά με το σύζυγό τους. Ο μόνος χορός που απευθυνόταν στους άντρες ήταν ο «Καρσιλαμάς». Στην Αρκαδία οι γυναίκες χόρευαν σε γιορτές και στα πανηγύρια. Οι μεγαλύτερες σε ηλικία χόρευαν μπροστά. Οι νέες κοπέλες χόρευαν με σκοπό την επίδειξη τους στους υποψήφιους γαμπρούς (οι χοροί αυτοί είχαν χαρακτηριστεί ως νυφοπάζαρα). Οι παντρεμένες και μητέρες χόρευαν περιορισμένα γιατί πάντα υπήρχε ο κίνδυνος να παρεξηγηθούν από τους υπόλοιπους κατοίκους της μικρής τους κοινωνίας. Στο Σκεπαστό Καλαβρύτων οι γυναίκες χόρευαν χωρίς περιορισμούς εκτός από το «Τσάμικο» που χορευόταν αποκλειστικά από τους άντρες. Ο «Καλαματιανός» άνηκε στις γυναίκες. Παρόμοια ήταν τα πράγματα και στη Νάξο όπου οι γυναικείοι πληθυσμοί χόρευαν πάντα εκτός από την «Τσαμπούνα» και τον «Βιτζηλιαδίστικο». Στη Λάρισα οι γυναίκες χόρευαν στις Απόκριες, του Αγίου Γεωργίου, στις 15 Αυγούστου σε πανηγύρια, σε ανάμεικτη σειρά. Η μεγαλύτερη από τις γυναίκες έμπαινε στην αρχή. Η «Καρακούγκα» απευθυνόταν στις γυναίκες. Βεβαίως, άλλα τέτοια έθιμα έχουν διατηρηθεί και σε άλλες περιοχές όπως για παράδειγμα στην Λαμία, στην Όλυμπο της Καρπάθου και στην περιοχή της Βησσάνης όπου τα έθιμα τελούνται με θέρμη και ενθουσιασμό τόσο από τους γεροντότερους, όσο και από τους νεότερους.

Ας ελπίσουμε λοιπόν, πως οι νεότερες γενιές θα διατηρήσουν τα πατροπαράδοτα έθιμα και τις αξίες των Ελλήνων όσο πιο ανόθευτες μπορούν και θα διαγωνίσουν την παράδοσή μας.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Οι πληροφορίες για τα τοπικά έθιμα και συνήθειες προκύπτουν από ερωτηματολόγιο των μαθητών

Βιβλιογραφία:

1. Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα, Εθνογραφικά, τόμος 1, Ναύπλιο 1978.
2. Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα, Εθνογραφικά, τόμος 8, Σελ. 47 – 87, Ναύπλιο 1992.
3. Λευτέρη Δρανδάκη, ο Αυτοσχεδιασμός στον ελληνικό χορό, Αθήνα, 1993.
4. Άλκης Ράπτης, Εγκυκλοπαίδεια του ελληνικού χορού, Θέατρο ελληνικών χορών, «Δόρα Στράτου», 1995.
5. Άλκης Ράπτης, Ο κόσμος του ελληνικού χορού, Αθήνα 1985.
6. Παραδοσιακές φορεσιές Λύκειο Ελληνίδων, εκδόσεις Φερενίκη, φωτ. Εξωφύλλου, σελ. 260 Στερεά Ελλάδα Μεσόγεια Αττικής Καρβούνη Καλλιόπη

Οι μαθητές/τριες της Γ2 τάξης
του 1ου Γυμνασίου Μελισσίων

Η υπεύθυνη καθηγήτρια
του προγράμματος Γκίνη Χριστίνα

